

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет психології

Кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОТЕРАПІЯ З ПРАКТИКУМОМ

Освітня програма «Початкова освіта»
перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Галузь знань 01 «Освіта»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “ ” _____ 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психотерапія з практикумом
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Викладач (-і)	Паркулаб Оксана Григорівна
Контактний телефон викладача	+380 50 940 10 22
Е-mail викладача	oksana.parkulab@pnu.edu.ua oksparkulab@ukr.net
Формат дисципліни	Денна та заочна форми навчання
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Раз на тиждень (згідно з графіком консультацій)
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальний курс "Психотерапія з практикумом" належить до дисциплін вільного вибору студента (ВК 2.52), що спрямований на реалізацію прикладної складової професійного становлення майбутніх педагогів в умовах вишу, що передбачає поєднання фахової та практичної підготовки, набуття ґрунтовних знань із теорії та методики надання психологічної допомоги клієнтам засобами терапії. Курс структуровано таким чином, щоб ознайомити студентів з понятійним апаратом, сучасними тенденціями розвитку практичної психології й технологією застосування терапевтичних технік і методів (психодинамічна терапія, клієнт-центрована терапія, гештальт-терапія, поведінкова терапія, екзистенційна терапія, трансактивний аналіз, логотерапія, арт-терапія) в процесі терапевтичної роботи з поширеними психологічними проблемами в освіті.</p> <p>Зміст дисципліни: Загальне уявлення про психотерапію. Психодинамічна модель терапії (З.Фройд, К. Юнг) Індивідуальна психологія і терапія (А. Адлер). Поведінкова терапія. Клієнт-центрована терапія (К. Роджерс). Гештальт-терапія (Ф. Перлз). Екзистенційна терапія (Р. Мей, І. Ялом). Трансактивний аналіз (Е. Берн). Логотерапія (В. Франкл). Арт-терапія.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета – формування фахових компетентностей з основ психотерапії.</p> <p>Завдання – сформувати у майбутніх фахівців сукупність компетентностей (результатів навчання) на основі набуття знань та умінь/навичок з психотерапевтичної практики.</p>	
4. Компетентності	
<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>ЗК-1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними психологічними знаннями, зокрема інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи.</p> <p>ЗК-2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення фахової інформації з різних джерел та формулювання логічних висновків.</p> <p>ЗК-3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми в процесі психолого-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.</p> <p>ЗК-4. Комунікативна. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.</p> <p>ЗК-8. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.</p> <p>ЗК-9. Професійна мобільність. Здатність та готовність швидко й успішно опановувати інноваційні технології, набувати знань та вмінь, здатність до саморозвитку і модернізації власної діяльності.</p> <p>ЗК-10. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дій у нових ситуаціях, зокрема, тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів,</p>	

спілкування з їхніми батьками, комунікацію з адміністрацією школи й колегами.

СК – 2. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань про їхні вікові, індивідуальні особливості, соціальні чинники розвитку та відповідних умінь. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна.

СК – 2.1. Диференціально-психологічна. Здатність до застосування знань про особливості засвоєння навчального матеріалу учнями початкової школи у відповідності з їхніми індивідуальними та віковими характеристиками сприймання, уваги, уваги, пам'яті, мислення; вміння застосовувати ці знання при моделюванні ситуацій навчання, виховання й розвитку молодших школярів; спроможність урахувувати у професійній діяльності тип темпераменту, вік, стать, антропологічні ознаки учнів; володіння психологічними методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів дітей і спроможність їх урахування у проектуванні педагогічного процесу.

СК – 2.3. Аутопсихологічна. Здатність до адекватного усвідомлення особистісно-професійних якостей, самопізнання, самооцінки як підґрунтя формування критичного, гуманістично орієнтованого мислення вчителя початкової школи, емоційної усталеності, екстраверсії, розвитку проникливості; інтелектуальна здатність до бачення, постановки й розв'язання проблем особистісного зростання учня; сформованість психологічного мислення вчителя початкової школи; його готовність до природовідповідних дій у процесі навчання (чуття самого себе й міри власних дій як першого вчителя); здатність до самоусвідомлення, саморозвитку, вдосконалення педагогічної діяльності з високим рівнем автономності.

СК – 5. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

СК – 5.1. Емоційна. Здатність усвідомлювати та визнавати власні почуття, а також почуття інших суб'єктів навчально-виховного середовища; здатність до самомотивації та керування власними емоціями у стосунках із вихованцями, колегами, батьками.

СК – 5.2. Вербально-логічна. Здатність володіти доцільними формами вербального професійного спілкування в колективі, сприймати, осмислювати й відтворювати зміст і основну думку усних і письмових висловлювань, коригувати власне й чуже мовлення; здатність опрацьовувати, групувати навчальну інформацію, адекватно усвідомлювати комунікативний сенс повідомлень, запам'ятовувати й у разі необхідності актуалізувати в пам'яті професійні знання, фактичні дані, навчальну інформацію.

СК – 5.3. Інтерактивна. Здатність організувати ефективну спільну діяльність і спілкування; здатність співпрацювати для досягнення поставленої мети, знаходячи при цьому шляхи взаємодії зі всіма суб'єктами навчально-виховного середовища.

СК – 5.4. Соціально-комунікативна. Здатність у будь-якій педагогічній ситуації орієнтуватися на всіх учасників навчально-виховного середовища, приймати правильні рішення і, як наслідок, досягати поставленої мети навчання й виховання.

5. Результати

РН1 Володіння системою наукових знань із дисциплін загальної та професійної підготовки. Знання сучасних теоретичних основ освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти, зокрема практичної психології.

РН3 Знання вікових особливостей дітей, індивідуальних відмінностей у перебігу їхніх пізнавальних процесів.

РН4 Знання закономірностей та теорії процесу навчального пізнання, психологічних аспектів сучасних навчальних технологій.

РН5 Знання сутності методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової освіти, сучасних психолого-педагогічних методів навчання в умовах інклюзії.

РН6 Знання нормативних документів, що регламентують початкову освіту та роботу практичного психолога в школі (Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які

вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, вимог Концепції Нової української школи).

РН10 Уміння здійснювати моніторинг якості навчальних досягнень учнів з певної теми, контроль і оцінювання навчальних досягнень молодших школярів згідно з критеріями оцінювання та відповідно до державних вимог до рівня навчальних досягнень учнів, визначених програмою з певного предмета. Уміння використовувати сучасні психолого-педагогічні методики діагностування молодших школярів.

РН14 Здатність до здійснення ефективної комунікації у процесі вирішення професійно-педагогічних задач, усунення комунікативних бар'єрів, організації навчального діалогу з дітьми з особливими освітніми потребами.

РН15 Здатність прогнозувати, проєктувати та коригувати педагогічну комунікацію із суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, налагоджувати педагогічну співпрацю з батьками дітей з особливостями психофізичного розвитку.

РН17 Здатність до навчання впродовж життя і вдосконалення з високим рівнем автономності набутої під час навчання кваліфікації.

РН18 Здатність аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, працювати в команді, реалізувати свої права й обов'язки як члена демократичного суспільства, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин - 180
Лекції	24 (денна ф.н.); 10 (заочна ф.н.)
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36 (денна ф.н.); 12 (заочна ф.н.)
самостійна робота	120 (денна ф.н.); 158 (заочна ф.н.)

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий
8-й	013 «Початкова освіта»	4-й	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Загальне уявлення про терапевтичну психологію 1. Предмет психотерапії та консультування. 2. Психотерапія в структурі психологічної допомоги. 3. Практичні питання терапії та їх вирішення. 4. Загальні принципи надання психотерапевтичної допомоги.	Лекція, семінар	Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.18 - 22. http://www.d-learn.pu.if.ua Є. Глива. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. С.8-21. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової	2 год. Опрацювати питання лекції з метою підготовки до практичного заняття; Обміркувати теми й запитання для дискусії. Дидактичне завдання: підготувати цитати і/або передати зміст висловлювань відомих психологів про консультування й психотерапію. Практичні завдання: навести приклад порушення принципів роботи	4 – максимальний бал (1 – за усну відповідь, 3 – за тестування)	1 тиж.

		<p>психокорекції : навч. посіб. Київ, 2008, С.19-33. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teorija-i-praktika-vikovo-psiokorekcii/ Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. С.6-12. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf</p>	<p>психолога. Проаналізувати описи терапевтичної взаємодії психолога з клієнтом та визначити терапевтичний напрям чи школу, які застосовує психолог. Пройти експрес-тестування.</p>		
<p>Тема 2. Психічний розвиток і проблеми особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стадії (етапи) психічного розвитку особистості. 2. Основні принципи розвитку. 3. Стадії психосексуального розвитку, за З. Фройдом. 4. Схема розвитку, за Е. Коуен 	<p>Лекція, семінар</p>	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.18 - 22. http://www.d-learn.pu.if.ua Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. Київ, 2008, С.34-39, 66-92. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teorija-i-praktika-vikovo-psiokorekcii/ Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. С.12-18. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf</p>	<p>2 год. Практичні завдання: заповнити таблицю «Психологічний аналіз віку». За допомогою 10 тверджень розкрити психічний розвиток особистості у різні вікові періоди.</p>	<p>2 – максимальний бал за усну відповідь</p>	<p>1 тиж.</p>
<p>Тема 3. Особливості терапевтичної взаємодії психолога з</p>	<p>Лекція, семінар</p>	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії:</p>	<p>2 год. Опрацювати питання лекції з метою</p>	<p>5 – максимальний бал</p>	<p>1 тиж.</p>

<p>клієнтом</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Терапевтичний зміст консультативного контакту. 2. Риси перенесення і контрперенесення. 3. Психологічні чинники контактної взаємодії. 4. Вербальна та невербальних поведінка у терапії. 		<p>навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.25-28. http://www.d-learn.pu.if.ua Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапія : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. С. 12-145, 201-250. http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/ Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2007. С.75-85? 178-187. http://shron1.chtyvo.org.ua/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs.pdf</p>	<p>підготовки до практичного заняття; Обміркувати теми й запитання для дискусії. Практичне завдання: навести приклади перенесення та контрперенесення. Виконати творче завдання: написати психологічний лайфхак.</p>	<p>за лайфхак</p>	
<p>Тема 4. Структурування терапевтичного процесу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна (еклектична) модель терапевтичного процесу (В.Гілланд та ін.). 2. Загальні правила 	<p>Лекція, семінар</p>	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.30-39. http://www.d-learn.pu.if.ua Основи</p>	<p>4 год. Опрацювати питання лекції з метою підготовки до практичного заняття; Обміркувати теми й запитання для дискусії. Консультативний практикум. 1. Провести бесіду з</p>	<p>5 – максимальний бал за структурний аналіз випадку</p>	<p>2 тиж.</p>

<p>структурування процесу консультування.</p> <p>3. Характеристика терапевтичних технік.</p> <p>4. Основні принципи психометрії. Спостереження в консультуванні.</p>		<p>практичної психології : підручник / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева, Київ, 2012. С.272-281.</p> <p>Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. Москва, 2003. С. 19-23. http://ural-education.ru/wp-content/uploads/2016/12/Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2005. С.106-175. http://shron1.chtyvo.org.ua/Tymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs.pdf</p>	<p>дітьми молодшого шкільного віку з метою з'ясувати думку кожної дитини про особливості міжособистісних стосунків у класі.</p> <p>Навчальне завдання: спровести структурний аналіз консультативного випадку; виконати психологічні задачі та вправи.</p> <p>Практичне завдання: виберіть собі партнера в групі студентів і покажіть застосування техніки “віддзеркалення”.</p> <p>Провести самоаналіз: підібрати тести й опитувальники для самодіагностики. Зробити висновок про ймовірні проблеми, пов'язані з діагностованими сферами.</p>		
<p>Тема 5. Психолого-педагогічні проблеми освітньої діяльності</p> <p>1. Психологічна профілактика булінгу.</p> <p>2. Корекція стосунків батьків і дитини.</p> <p>3. Консультування “немотивованих” клієнтів.</p> <p>4. Консультування батьків із приводу</p>	<p>Лекція, семінар</p>	<p>Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2005. С.265-330.</p>	<p>6 год.</p> <p>Опрацювати питання лекції з метою підготовки до практичного заняття; Обміркувати теми й запитання для дискусії.</p> <p>Перегляд та обговорення відеоматеріалів з теми шкільне насилля https://nonviolence.ed-</p>	<p>5 – максимальний бал за навчально-дослідне завдання</p>	<p>3 тиж.</p>

<p>проблем і труднощів у житті дитини.</p> <p>5. Консультативна робота з сором'язливими дітьми.</p> <p>6. Психологічна допомога тривожним дітям.</p>		<p>http://shron1.chtyvo.org.ua/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannya_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs.pdf</p> <p>Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод. посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін. / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. С.26-100.</p> <p>http://inpsy.naps.gov.ua/userfiles/files</p>	<p>era.com/ ДІМ (НЕ)БЕЗПЕКИ (освітній проєкт, лекції, відео)</p> <p>Навчально-дослідне завдання для групової роботи з психологічної профілактики булінгу. Практичне завдання: застосувати методику Е.Гарбі «Техніка плану (проекції)» в роботі з дітьми. Навчальне завдання: виконати проблемні задачі.</p>		
<p>Тема 6. Психодинамічна модель психологічної допомоги</p> <p>1. Методологічні інновації психоаналізу.</p> <p>2. Погляди психоаналітиків на генезис неврозу (З.Фрейд, К.Юнг, А.Адлер).</p> <p>3. Механізми терапевтичної роботи.</p> <p>4. Технічні прийоми методи.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.30-39.</p> <p>http://www.d-learn.pu.if.ua</p> <p>Є. Глива. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. С.70-83, 92-114, 116-145.</p> <p>Психотерапевтичний практикум. Вип.1. Класичний</p>	<p>4 год.</p> <p>Опрацювати питання лекцій з метою підготовки до практичних занять; обміркувати теми й запитання для дискусії. Провести самоаналіз: перелічити власні інстинкти; навести приклади з власного життя, які можуть свідчити про перебіг позасвідомих психічних процесів; пригадати сновидіння й вибрати один із фрагментів, який найбільше запам'ятовується чи вразив і пропрацювати його, застосовуючи метод активної уяви. Проінтерпретувати сновидіння,</p>	<p>4 – максимальний бал (1 – за усну відповідь, 3 – за тестування)</p>	<p>2 тиж.</p>

	<p>психоаналіз / ред.-упор. З.С. Карпенко. Івано-Франківськ, 2004. С.6-50.</p> <p>Фройд З. Вступ до психоаналізу ; [пер. з нім. П. Таращук]. Київ : Основи, 1998. 709 с.</p> <p>Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. Київ, 2008, С.39-43. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teoriya-i-praktika-vikovoї-psihokorekcii/</p> <p>Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції : навч. посіб. / за ред Т.С. Яценко. Київ, 2008. С. 111-165. https://library.udpu.edu.ua/library_files/423691.pdf</p> <p>Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. 188-204. http://www.klex.ru/бсц</p> <p>Бурлачук Л., Кочарян А.,</p>	<p>застосовуючи невербальні методи (наприклад, протанцювати або намалювати сновидіння). Виконати наступні психоаналітичні вправи: “Чи існують приклади у вашому житті”, “Ранні спогади”, “Захисні механізми” (психоаналіз); “Влада”, “Розуміння цілей”, “Три бажання” (індивідуальна психологія А. Адлера). Консультативне завдання: застосувати і описати процедуру, запропоновану Л. Хайером і колегами при обстеженні ветеранів війни у В’єтнамі. Застосувати і описати метод візуалізації ранніх спогадів (М. Лінг і Т. Коттман). Пройти експрес-тестування.</p>		
--	--	--	--	--

		<p>Жидко М. Психотерапія : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. С. 12-145, 201-250. http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/</p> <p>Москалець В.П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ, 2013. 241-310.</p> <p>Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. С.54-96, 129-145. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf</p>				
<p>Тема 7. Когнітивно-біхевіористичний підхід до терапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Біхевіористичне консультування й терапія. 2. Когнітивне консультування й терапія. 3. Раціонально-емоційна терапія (РЕТ). 	Лекція, практичне заняття	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.40-48. http://www.d-learn.pu.if.ua</p> <p>Є. Глива. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. С.29-35, 116-145.</p> <p>Вестбрук Д., Кеннерлі Г, Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Львів, 2014.</p>	4 год.	<p>Опрацювати питання лекцій з метою підготовки до практичних занять; обміркувати теми й запитання для дискусії.</p> <p>Виконати вправи для самоаналізу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наведіть приклади різних видів поведінки, які ви набули під впливом класичного обумовлювання. 2. Наведіть приклади емоційного реагування, яке ви можете спершу обумовити, а потім зняти з нього обумовленість. 3. Наведіть приклади: а) засвоєння і збереження поведінки під впливом 	4 – максимальний бал (1 – за усну відповідь, 3 – за тестування)	2 тиж.

	<p>C. 13-35, 147-217. https://i-cbt.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/KPT-TEXT-1_2-PART.pdf</p> <p>Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. Київ, 2008, С.45-47. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teorija-i-praktika-likovoi-psihokorekcii/</p> <p>Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. С.215-285, 339-373. http://www.klex.ru/bsq</p> <p>Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапия : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. С. 438-450. http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/</p> <p>Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію: навч. посібник.</p>	<p>оперантного обумовлювання;</p> <p>б) згасання певної поведінки через недостатність підкріплення.</p> <p>в) „невротичної” поведінки, яка не лише не згасала, а фактично посилювалась із часом?</p> <p>Консультативний практикум.</p> <p>1. Підбрати вправи на релаксацію:</p> <p>а) прогресуюча м’язова;</p> <p>б) коротка м’язова релаксація;</p> <p>в) ментальна релаксація;</p> <p>г) вербальна релаксація;</p> <p>д) диференційована релаксація.</p> <p>2. Визначте, яку поведінку ви хотіли би змінити. Протягом тижня ведіть записи в щоденнику спостережень („Щоденник поведінкового моніторингу”), оформлюючи матеріал за схемою СРН-аналізу.</p> <p>3. Зіграйте роль консультанта, застосовуючи в роботі з потенційним клієнтом метод систематичної десенсибілізації, зокрема ієрархію десенсибілізації. Пройти експрес-тестування.</p>	
--	--	--	--

		Київ, 2010. 172-177 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postu_pleniya/praktichna_psixologia.pdf			
<p>Тема 8. Трансактний аналіз (ТА)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст, мета і завдання ТА. 2. Прикладні аспекти ТА. 3. Сучасні техніки ТА. 	Лекція, практичне заняття	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.48-51. http://www.d-learn.pu.if.ua</p> <p>Карпенко З.С. Герменевтика психологічної практики : посібн. Київ, 2001. С. 79-91.</p> <p>Э. Бэрн. Трансакционный анализ и психотерапия, 2015. С. 6-24, 35-42. http://www.many-books.org/auth/213/book/11571/bern_erik/transaktionnyiy_analiz_i_psihoterapiya</p> <p>Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. 86-113. http://www.klex.ru/бсц</p> <p>Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч.</p>	2 год. Опрацювати питання лекції з метою підготовки до практичних занять; обміркувати теми й запитання для дискусії. Виконатиправи для самоаналізу: 1. Проведіть власний структурний аналіз БДДт першого порядку, зазначаючи думки, почуття і вчинки, що надходять від вашого:Батька (Б); Дорослого (Д); Дитини (Дт). 2. Наведіть приклади із власного життя, що відповідають трансакціям: а) доповнювальна; б) перехресна; в) прихована. 3. Розгляньте ваші стосунки зі значущою людиною (один із батьків, чоловік / дружина, друг, колега, дитина, сестра, брат і т.д.), при цьому визначте і проаналізуйте трансакцію, що характерна для спілкування з цією людиною, враховуючи різні Его-стани, особливо той Его-стан, що є катектичним для даної людини. 4. Ідентифікуйте деякі з ігор, в які ви граєте, включаючи конкретні кроки, які ви робите, і розплату за	4 – максимальний бал (1 – за усну відповідь, 3 – за тестування)	1 тиж.

		<p>посіб. Київ, 2008, С.49-50. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teorija-i-praktika-vikovoiv-psihokorekcii/</p>	<p>ігри. Придумайте назву для кожної вашої гри. Практичне завдання: Уявіть, що ви маєте 100 одиниць енергії, розподіліть її між наступними Его-станами: Виховуючий Батько, Турботливий Батько, Дорослий, Природня Дитина і Адаптована Дитина. При цьому слід взяти до уваги те, як ви зазвичай почуваєтеся і поведіться. Намалюйте егограму, розділюючи 100 одиниць енергії між п'ятьма Его-станами. Пройти експрес-тестування.</p>		
<p>Тема 9. Екзистенційно-гуманістичний підхід до терапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гештальт-терапія. 2. Клієнт-центроване консультування й терапія. 3. Екзистенційна терапія І.Ялома і Р.Мея. 4. Зміст і методи логотерапії В.Франкла. 	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.51-63. http://www.d-learn.pu.if.ua Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. С.30-59, 138-186. http://www.klex.ru/6sq Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапия : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. С. 370-392, 291-351.</p>	<p>4 год. Опрацювати питання лекції з метою підготовки до практичних занять; обміркувати теми й запитання для дискусії. Практичні завдання: 1. Виконайте спочатку самі, а потім застосуйте в роботі з потенційним клієнтом ігрові вправи („Зараз я усвідомлюю ...”); техніки драми і фантазування (техніка „гарячий стілець - порожній стілець”. 2. Запишіть приклади виникнення умовних цінностей у потенційних клієнтів. 3. Запишіть фрагменти консультативної роботи, застосовуючи техніки рефлексивних і</p>	<p>4 – максимальний бал (1 – за усну відповідь, 3 – за тестування)</p>	<p>2 тиж.</p>

		<p>http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/ Москалець В.П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ, 2013. С.354-367. Є. Глива. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. С.45-64, 151-190. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод. посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін. / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. С.26-100. http://inpsy.naps.gov.ua/userfiles/files Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. С.175-193, 215-241. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf</p>	<p>емпатійних відповідей, техніку терапевтичної метафори. 4. Спробуйте розв'язати якусь свою проблему, скориставшись технікою парадоксальної інтенції й/або технікою дерефлексії. 5. Опишіть те, як ви застосували згадані вище техніки в роботі з потенційним клієнтом. 6. Застосуйте в роботі з клієнтами методи, що допомагають сфокусуватись на пошуках сенсу життя й усвідомити важливість особистої відповідальності за знаходження сенсу: а) аналіз сновидінь; б) постановка запитань про сенс життя; в) пошуки нових джерел сенсу; г) сократівський діалог; д) логодрама.</p>		
<p>Тема 10. Сучасні терапевтичні методи роботи шкільного психолога 1. Ігрова терапія. 2. Арт-терапія.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч.</p>	<p>6 год. Опрацювати питання лекції з метою підготовки до практичних занять; обміркувати теми й</p>	<p>5 – максимальний бал за презентацію або</p>	

<p>3. Казкотерапія. 4. Психогімнастика.</p>		<p>посіб. Київ, 2008, С.182-289. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teorija-i-praktika-vikovoii-psiokorekcii/ Эклайн В. Игровая терапия. Москва 2001 с.73-85, 95-202. http://ki-moscow.narod.ru/litra/med/dibs/dibs.htm Осипова А.А. Общая психокоррекция. Москва, 2004. С.126-212. https://www.klex.ru/b5x Психологічна корекція особистості дітей, які зазнали насильства в сім'ї : Навчально-методичний посібник / за ред. Максимової Н.Ю. Київ, 2011. 251 с. http://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Program-violence-solver-21-.pdf Чемеровска-Коруба Е. Шкільна система протидії агресії та насильству. Рекомендації для вчителів Режим доступу</p>	<p>запитання для дискусії. Практичне завдання: застосувати техніки арт-терапії «Каракулі» та ін.; аналіз проблемних ситуацій. Виконати науково-дослідне завдання: підготувати презентацію або реферат з теми арт-терапевтичні методи.</p>	<p>реферат</p>	
---	--	--	---	----------------	--

		до статті : http://www.polskapomoc.gov.pl .		
7. Система оцінювання курсу				
Загальна система оцінювання курсу	<ul style="list-style-type: none"> – виступи на семінарських заняттях – 7 балів; – експрес-тестування – 15 балів; – написання психологічного лайфхаку – 5 балів; – самостійна робота – 13 балів; – контрольна робота (дві, тестування) – 10 балів; – іспит – 50 балів; <p>додаткові бали присуджуються: за участь в науково-дослідній роботі (підготовка публікацій і виступ на конференції з психологічного консультування – по 5 балів), опрацювання завдань з самоаналізу – по 2 бали (за кожен тему)</p>			
Вимоги до письмової роботи	<p>Деталізуючи критерії та нормативи оцінювання знань з дисципліни «Психотерапія з практикумом», виходимо з умовного поділу помилок на власне помилки та недоліки. Помилками вважаються огріхи, допущені у відповідях, що спотворюють або зовсім змінюють зміст означення, положення, твердження. Якщо помилка повторюється в роботі, це свідчить про незнання або нерозуміння студентом певного положення і її вважають однією помилкою. Помилки свідчать про істотні прогалини в знаннях студента. Недоліками вважаються огріхи, які є наслідком неухайності або неохайності студента під час відповіді та мають другорядне значення. Три недоліки прирівнюються до однієї помилки. В оцінюванні відповідей встановлюються такі вимоги: 5 балів (відмінно) виставляються, коли у відповіді допущено не більше одного недоліку; 4 бали (дуже добре та добре) – коли в роботі помилок немає, але допущено не більше трьох недоліків, що прирівнюються до помилки; 3 бали (задовільно) – коли в роботі допущено не більше 4 недоліків або зроблено дві помилки; 2 бали (достатньо), коли в роботі допущено більше трьох помилок, 1 бал (незадовільно) – коли в роботі допущено більше чотирьох помилок, бали 0-0,9 – коли в роботі немає правильно виконаних завдань без помилок і недоліків й така робота не зараховується.</p> <p>Психологічний лайфхак оцінюється в балах (максимально – 5 балів): 4,5-5 – «відмінно»; 3,5-4,4 – «добре»; 2,5-3,4 – «задовільно», 1,5-2,4 – «незадовільно», 0-1,4 – робота не зараховується. Бали виставляються за такими параметрами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відповідність тексту лайфхаку психологічній тематиці та рівень її актуальності для НУШ – 1 бал; – психологічне розуміння запропонованої теми лайфхаку – 1 бал; – переконливість наведених аргументів – 1 бал; – узгодженість, послідовність, логічність викладу – 0,5 бала; – оригінальність – 0,5 бала. 			

В оцінюванні рефератів і презентацій встановлюються такі вимоги: бали 4,5-5 – «відмінно»; 3,5-4,4 – «добре»; 2,5-3,4 – «задовільно», 1,5-2,4 – «незадовільно», 0-1,4 – робота не зараховується.

Критерії оцінювання презентацій (максимальний бал – 5):

- структура (кількість слайдів відповідає змісту і тривалості виступу; наявність титульного слайду і слайда з висновками) – 0,2 бала;
- наочність (ілюстрації доброї якості, з чітким зображенням, текст легко читається; застосовуються засоби наочної інформації (схеми, рисунки, діаграми тощо) – 0,2 бала;
- дизайн та налаштування (оформлення слайдів відповідає темі; для всіх слайдів презентації застосовується ідентичний шаблон оформлення; текст сформатовано за шириною – 0,1 бала);
- зміст (презентація добре структурована і відображає основні етапи дослідження (проблема, мета, гіпотеза, хід роботи, висновки, ресурси); містить повну, зрозумілу інформацію по темі роботи; орфографічна та пунктуаційна грамотність – 2 бали;
- вимоги до виступу (виокремлено та сформульовано головні ідеї, на яких базується презентація; немає дублювання тексту на слайдах та у виступі; доповідач вільно володіє матеріалом, чітко і зрозуміло висловлюється; впевнено і коректно відповідає на запитання та зауваження аудиторії; не виходить за межі встановленого регламенту – 2 бали;
- стиль презентації (збалансоване використання і тексту, і зображення для передачі думок; емоційний контакт з аудиторією; креативність доповідача – 0,3 бала;
- реакція аудиторії (відповідає моделі споживацької поведінки AIDA (Attention, Interest, Desire and Action); візуальні ефекти для розміщення тексту та ілюстрацій не перешкоджають сприйняттю змісту; вдало аргументовані ідеї підтримують цікавість аудиторії – 0,2 бала.

Критерії оцінювання рефератів (максимальний бал – 5):

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Обґрунтовано актуальність теми – 0,5 бала.
2. План реферату, в якому системно розкрито обрану тему – 0,5 бала.
3. Зміст реферату містить положення практичної діяльності психолога за обраною проблематикою – 1 бал.
4. Розкрито особливості застосування терапевтичних методів та прийомів у роботі з клієнтами для розв'язання корекційних, профілактичних, реабілітаційних та розвивальних завдань – 1 бал.
5. Особистий внесок (оцінюється із наявності власних аналітичних висновків, пропозицій та креативних ідей щодо використання консультативних методів у майбутній професійній діяльності, підтримання цікавості в аудиторії) – 1 бал.
6. Використані джерела (наявність достатньої кількості

наукових джерел та їх належне оформлення) – 0,5 бала.

7. Додержання загальних вимог щодо оформлення реферату – 0,5 бала.

Науково-дослідне завдання з теми «Психологічна профілактика булінгу»

(високий рівень складності – до 5 б.)

1. Розробити проект психологічної профілактики шкільного насильства в середовищі дітей початкових класів.
2. Розробити проект психологічної профілактики насильницьких дій серед підлітків.
3. Розробити проект психологічної профілактики жорстокої поведінки щодо жінок.
4. Розробити проект психологічної профілактики домашнього насильства щодо чоловіків.
5. Розробити проект психологічної профілактики мобінгу.
6. Розробити проект психологічної профілактики босінгу.
7. Розробити буклет «Профілактика насильства і жорстокої поведінки».
8. Розробити орієнтовний план проведення тематичного тижня у школі «Світ без насильства».
9. Розробити орієнтовний план проведення національної кампанії «Стоп насильство!»
10. Розробити проект семінару із профілактики насильства (для батьків, вчителів, адміністрації школи).

(середній рівень складності – до 4 б.)

1. Провести письмовий аналіз інсуюючих програм профілактики насильства над дітьми (програму профілактики додаємо до ІНДЗ).
2. Описати особливості діяльності психолога під час надання допомоги дітям, які зазнали насильства в сім'ї.
3. Описати особливості діяльності психолога під час надання допомоги людині, яка зазнала насильства на роботі від керівника.
4. Описати особливості діяльності психолога під час надання допомоги людині, яка зазнала насильства на роботі від працівників.
5. Розробити анкету для виявлення проявів булінгу в організації.
6. Розробити анкету для виявлення проявів шкільного насильства в середовищі дітей початкових класів.
7. Розробити анкету для виявлення проявів булінгу серед підлітків.
8. Розробити анкету для виявлення проявів насильства щодо дітей у сім'ї.
9. Надати рекомендації батькам дітей, які зазнали насильства у школі.
10. Скласти та графічно оформити текст для виступу вчителя на батьківських зборах з метою попередження насильства у сім'ї.

(низький рівень складності – до 3 б.)

Підготувати повідомлення на тему:

1. Особистість кривдника як спеціальний об'єкт

	<p>психологічного дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Особистість жертви як спеціальний об'єкт психологічного дослідження. 3. Роль жертви у генезі насильства, її міжособистісні зв'язки та стосунки з кривдником. 4. Особистість спостерігача як спеціальний об'єкт психологічного дослідження. 5. Булінг. 6. Мобінг. 7. Стафінг. 8. Чоловіки – жертви домашнього насильства. 9. Насильство над жінками – глобальна епідемія. 10. Відібрати відеоматеріал, що стосується теми насильства.
<p>Семинарські заняття</p>	<p>В оцінюванні усних чи письмових відповідей та тестових завдань враховується: повнота знань (чи знає студент матеріал з даної теми в загальному аспекті); якість знань (як глибоко розуміє студент теоретичний і практичний зміст усіх понять; наскільки свідомо було засвоєно основні поняття й правила); вміння застосовувати набуті знання до розв'язання практичних завдань; знання основних положень стандартів, правильність використання термінології; вміння викласти засвоєний матеріал правильною літературною мовою.</p> <p>Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який під час формулювання відповіді застосовує творчий підхід, самостійне залучення знань, одержаних з додаткової літератури, узагальнює знання одержані під час вивчення дисципліни. Оцінка «відмінно» передбачає глибину засвоєння навчального матеріалу, культуру мислення й мовлення, вільне користування термінологією, вміння застосувати знання теоретичних основ на практиці. Студент дає свідомі, правильні, повні відповіді на поставлені запитання, точно формує означення й теоретичні положення. Студент, якому виставляється оцінка «відмінно», має виявити глибокі знання з предмета, загальний високий рівень грамотності, високу ерудицію. Оцінки «дуже добре» й «добре» виставляються студенту, який міцно засвоїв програмний матеріал, уміє грамотно його викласти, не допускає істотних помилок у формулюванні відповідей на запитання, вільно оперує навчальним матеріалом із дисципліни, знає наукову й довідкову літературу з проблем навчальної дисципліни. Різниця порівняно з найвищим балом виявляється в тому, що знання студентів мають характер обмеженості, не виявляється рівень творчого володіння навчальним матеріалом, немає достатньої самостійності в аргументації відповідей. Студент глибоко й свідомо розуміє теоретичний матеріал, але нечітко формулює правила, допускає недоліки, які може самостійно виправити. Культура мови висока. Оцінки «задовільно» й «достатньо» ставляться за низький рівень якості засвоєння теоретичних знань, але виявлену здатність дати неповні відповіді на всі поставлені запитання. Студент виявляє теоретичні знання, демонструє певну самостійність у викладенні навчального матеріалу, проте робить це поверхнево із застосуванням певних штампів у</p>

	<p>відповідях, висновки сформульовані вузько. Не повністю ознайомлений з додатковою навчальною літературою. Має обмежені знання фактичного матеріалу, допускає суттєві неточності в формулюваннях, порушує послідовність у викладенні навчального матеріалу. Студент допускає помилки у відповідях, неправильно формулює те чи інше положення, після вказівок і зауважень викладача частину помилок і недоліків не може самостійно виправити. Культура письмового та усного мовлення, точність викладення мають певні вади, хоча і є мінімально достатніми. Оцінки «незадовільно» й «неприйнятно» виставляються студентові, який не засвоїв значної частини програмного матеріалу, допускає істотні помилки в формулюванні відповідей на запитання, на окремі з них не дає відповіді. Не здатен використати наявні знання програмного матеріалу на практиці. Студент не володіє навчальним матеріалом, формально відповідає на окремі запитання, йому важко відповісти на додаткові запитання.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, який проводиться у вигляді тестових екзаменаційних завдань, за умови виконання усіх письмових завдань (експрес-тестування, розробка психологічного лайфхаку, виконання науково-дослідного завдання з теми «Психологічна пофілактика булінгу», аналіз консультативного випадку, аналіз структури процесу консультування, презентація, контрольні роботи). Підсумкова оцінка з дисципліни «Психотерапія з практикумом» розраховується як сума оцінок за складання змістових модулів та екзаменаційної оцінки (максимальний бал – 100). Студент не допускається до складання екзамену, якщо впродовж семестру за змістові модулі сумарно він набрав менше 25 балів.</p>
<p>8. Політика курсу</p>	
<p>Студентоцентроване навчання як підхід до організації навчального процесу, пріоритетними напрямами якого є формування світогляду майбутніх фахівців (відкрита комунікація, обмін думками тощо), розвиток креативності, створення оптимальних умов для самореалізації, інтеграція неформальної психотерапевтичної освіти в формальну, широке застосування інформаційних технологій, впровадження дистанційної форми навчання, діджиталізація освіти та реалізація принципів СТЕМ-освіти, забезпечення дотримання академічної доброчесності всіх учасників навчального процесу.</p>	
<p>9. Рекомендована література</p>	
<p>Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапія : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. 472 с. http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/ Бэрн Э. Трансакционный анализ и психотерапия, Санкт-Петербург, 2015. 380 с. http://www.many-books.org/auth/213/book/11571/bern_erik/transaktsionnyiy_analiz_i_psihoterapiya Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: підручник. Київ, 2011. 240 с. https://www.twirpx.com/file/394644/ Вестбрук Д., Кеннерлі Г, Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Львів, 2014. 420 с. https://i-cbt.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/KPT-TEXT-1_2-PART.pdf Глива Є. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. 328 с. Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. 320 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf Карпенко З.С. Герменевтика психологічної практики : посібн. Київ, 2001. 116 с. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції : навч. посіб. / за ред Т.С. Яценко. Київ,</p>	

2008. 342 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/423691.pdf

Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. Москва, 2003. С. 420. <http://ural-education.ru/wp-content/uploads/2016/12/>

Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посібн. Київ, 2012, 384 с. <http://kuzikova.info/ru/2016/01/teorija-i-praktika-vikovoї-psihokorekcii/>

Москалець В.П. Психологія особистості : навч.посіб. Київ, 2013. 416 с.

Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. 464 с. <http://www.klex.ru/6c9>

Осипова А.А. Общая психокоррекция. Москва, 2004. 512 с. <https://www.klex.ru/b5x>

Основи практичної психології : підручник / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелєва, Київ, 2012. 536с. <https://www.academia.edu/31720115>

Основи психотерапії: навч.пос. М.І. Мушкевич, С.Є. Чагарис / за ред. М. І. Мушкевич. Луцьк, 2017, 420 с.

Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс.Івано-Франківськ, 2007. 92 с. <http://www.d-learn.pu.if.ua>

Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію: навч. посібник. Київ, 2010. 232 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/praktichna_psixologia.pdf

Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод. посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін. / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. С.26-100. <http://inpsy.naps.gov.ua/userfiles/files>

Психологічна корекція особистості дітей, які зазнали насильства в сім'ї : Навчально-методичний посібник / за ред. Максимової Н.Ю. Київ, 2011. 251 с. <http://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Program-violence-soc-ver-21-.pdf>

Психотерапевтичний практикум. Вип.1. Класичний психоаналіз / ред.-упор. З.С. Карпенко. Івано-Франківськ, 2004. С.59 с.

Фройд З. Вступ до психоаналізу ; [пер. з нім. П. Таращук]. Київ : Основи, 1998. 709 с.

Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2005. 656 с. http://shron1.chtyvo.org.ua/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs.pdf

Чемеровска-Коруба Е. Шкільна система протидії агресії та насильству. Рекомендації для вчителів : в рамках програми Польської закордонної допомоги Міністерства закордонних справ Республіки Польща у 2009 році [Електронний ресурс] / Е. Чемеровска-Коруба, К. Коруба. <http://www.polskapomoc.gov.pl>.

Экслайн В. Игровая терапия. Москва 2001 480 с. <http://ki-moscow.narod.ru/litra/med/dibs/dibs.htm>

Викладач: Паркулаб Оксана Григорівна